

## اردوغان در مسیر حاکمیت مطلق بر ترکیه



تلاش حزب حاکم در ترکیه برای اجرای اصلاحات قانون اساسی این کشور که با مخالفت‌های داخلی روبرو است، علاوه بر تشدید شکاف اجتماعی، ترکیه را به سمت حاکمیت مطلق رئیس‌جمهور و ایجاد رژیم استبدادی سوق می‌دهد.

به گزارش آران نیوز، "رجب طیب اردوغان" رئیس‌جمهوری ترکیه در پایان خطی قرار گرفته است که وی را به حاکمیت مطلق بر این کشور می‌رساند. برای رسیدن به این هدف وی نیاز دارد که از طریق اصلاحات قانون اساسی ترکیه را از کشوری با نظام پارلمانی به نظام ریاست‌جمهوری تبدیل کند. هرچند نقشه وی باعث اختلافات شدیدی با قانونگذاران شده است، ولی به نظر می‌رسد که وی در حال رسیدن به مقصود خویش است.

سایت خبری-اینترنتی «لنتارو» روسیه در گزارشی تحلیلی تلاش کرده است دریابد این سیاستمدار ترک که لقب «سلطان» گرفته است، چه آینده‌ای را برای کشورش آماده کرده و استدلالات مخالفان اعطای اختیارات جدید رئیس‌جمهوری ترکیه چیست؟

"یوکزل سرگین" استاد دانشگاه و کارشناس مسائل سیاسی ترکیه در ستون خود در روزنامه «واشنگتن پست» نوشته است: «انجام اصلاحات در قانون اساسی منجر به تغییرات کامل در رژیم سیاسی ترکیه می‌شود. این کشور که در آن عملاً رژیم استبدادی حاکم است، در این مسیر به کشوری با رژیم سلطانی تبدیل خواهد شد که در هیچ کشور دموکراتیکی وجود ندارد. اختیارات کامل حکومتی بدست رئیس‌جمهور خواهد افتاد و سیستم کنترل و توازن قدرت عملاً از بین خواهد رفت. بسیاری از مردم ترکیه هراس دارند که قانون اساسی جدید به اردوغان اجازه دهد که اقوام و نزدیکان خود را به سمت معاون رئیس‌جمهوری و حتی جانشین خود منصوب کند.»

نظام سیاسی بدون نخست‌وزیر چندی پیش پارلمان ترکیه اصلاحات قانون اساسی را تصویب کرد که تمامی اختیارات حکومتی را به رئیس‌جمهوری واگذار می‌کند. در حقیقت اردوغان اکنون نیز عملاً به تنهایی بر ترکیه حاکمیت دارد. البته از لحاظ قانونی اکثر اختیارات در دست نخست‌وزیر است. اگر ابتکار عمل‌های اردوغان بطور کامل به تصویب برسد، این تناقض دیگر برطرف خواهد شد. اکنون این مردم ترکیه هستند که باید انتخاب کنند. همه پرس‌و‌پرسی قانون اساسی در ماه آوریل سال جاری این مسئله را روشن خواهد کرد که همه چیز به صورت قبلی باقی می‌ماند یا اینکه اردوغان دارای اختیارات فوق‌العاده حکومتی خواهد شد.

اگر اصلاحات مورد تأیید قرار بگیرد، رئیس‌جمهوری ترکیه سمت نخست‌وزیری را حذف کرده و اختیارات وی را خود بدست خواهد گرفت، یعنی در واقع امکان تشکیل کابینه وزراء دولت و انحلال پارلمان کشور را بدست خواهد آورد. برای اداره امور کشور، این معاون رئیس‌جمهوری خواهد بود که در حال حاضر چنین سمتی در ترکیه وجود ندارد.

علاوه بر این، رئیس‌جمهوری سمت فرماندهی کل نیروهای مسلح را بدست آورده و حق وتوی قوانین را خواهد داشت که تنها در صورت اکثریت مطلق آرای نمایندگان پارلمان استفاده از آن غیرممکن خواهد بود. مجلس ترکیه نیز تغییراتی نموده و تعداد نمایندگان آن از 550 به 600 افزایش خواهد یافت (البته این مسئله به افزایش جمعیت ترکیه مربوط می‌شود). در ضمن اردوغان یکی از وعده‌های انتخاباتی خود به جوانان ترکیه را نیز تحقق بخشیده و سن رای دهی را از 25 سال کنونی به 18 سال کاهش خواهد داد.

در دست داشتن بالاترین مقام دولتی با اختیارات گسترده برای دو دوره پنج‌ساله ریاست‌جمهوری ممکن خواهد بود. هرچند اردوغان اکنون بر مسند ریاست‌جمهوری نشسته است، ولی این اصلاحات به وی کمک خواهد کرد که تا سال 2029 این موضع را برای خویش حفظ کند. انتخابات ریاست‌جمهوری ترکیه در سال 2019 برگزار خواهد شد و بعد از اصلاحات قانون اساسی، دوره کنونی محدودیتی برای وی بوجود نخواهد آورد.

ضمن اینکه برکناری رئیس‌جمهوری از سمت خویش عملاً غیرممکن خواهد بود. برای این منظور ابتدا باید تشریفات مربوط به استیضای وی آغاز شود که نیازمند حمایت بیش از دوسوم آرای نمایندگان مجلس است. ولی اگر این مسئله هم محقق شود، این موضوع به دادگاه قانون اساسی ارائه خواهد شد که بعید است رئیس‌جمهوری را برکنار کند، برای اینکه خود رئیس‌جمهوری 12 قاضی را از میان کل 15 قاضی این دادگاه را منصوب می‌کند. بدین ترتیب رئیس‌جمهوری ترکیه هیچ مسئولیتی در قبال اقداماتش نخواهد داشت و عملاً هر کاری مایل است می‌تواند انجام دهد.

در زمان بررسی لایحه‌های قانونی در پارلمان، جو حاکم بر مجلس به حد انحلال آن تشدید شد. در صحن مجلس بارها دعوای شدیدی بین نمایندگان حزب حاکم و مخالفان طرفدار کرد در حزب دموکراتیک مردم رخ داد. در چنین شرایطی شکاف بین طرفداران خط مشی مذهبی و غیرمذهبی توسعه کشور تعمیق شده است. البته اختلافات بین این دو جناح از سال 1923 در ترکیه آغاز شد، ولی در آن زمان این کشور در مسیر نزدیکی به غرب حرکت می‌کرد و مذهب تحت کنترل شدید دولت قرار گرفت، ولی اکنون اردوغان ترکیه را به سمت چهره اسلامی تر گرفتن سوق داده و این مسئله اوضاع را متفاوت کرده است.

نمایندگان دو جناح مخالف دولت، یعنی حزب جمهوری خلق و حزب دموکراتیک مردم نگران آن هستند که اجرای اصلاحات قانون اساسی نه تنها حاکمیت نامحدودی برای اردوغان به همراه خواهد آورد، بلکه میراث باقی‌مانده از "کمال آتاتورک" بنیانگذار ترکیه بر مبنای حکومتی غیرمذهبی را نیز از بین ببرد.

هرچند اردوغان و حزب دموکراتیک مردم به سمت اسلام‌گرایی دارند، ولی اختلافات زیادی در مورد ایده‌آل‌های ترکیه با یکدیگر دارند که شکاف عقیدتی در جامعه را افزایش داده است. احزاب مخالف دولت همه تلاش خود را بکار می‌بندند تا مانع از قدرت گرفتن بیش از حد حکومت اردوغان شوند و هر از چند گاهی طرفدارانشان را به خیابانها کشانده و اعتراضات گسترده‌ای را راه می‌اندازند. ولی چنین اقدامی دیگر چندان هم آسان نیست، برای اینکه در حال حاضر بر اساس اجرای رژیم وضعیت فوق‌العاده، هر نوع تظاهراتی در ترکیه ممنوع است.

حزب حاکم در ترکیه کاملاً شهروندان این کشور را متقاعد کرده است که گذشتن از دوره اصلاحات قانونی به نفع ترکیه است. از آنجا که در صورت تأیید اصلاحات قانون اساسی در همه پرس‌و‌پرسی سراسری، لزوم ایجاد ائتلاف پارلمانی از بین خواهد رفت و اوضاع سیاسی کشور ثبات بیشتری یافته و نظام اداره امور کشور آسانتر خواهد شد.

لازم به یادآوری است که شکست کودتای نظامی تابستان سال 2016 نیز انگیزه قویتری به نظریه تبدیل شدن ترکیه به یک نظام ریاست‌جمهوری بخشیده است. اردوغان در این باره گفته است: «ترکیه مرد و دوباره زنده شد» و تأکید کرد که قصد دارد کشور جدیدی با نظم و قانون جدیدی بوجود آورد.

حزب حاکم ترکیه برای بدست آوردن حمایت مردم در جریان همه پرس‌و‌پرسی بطور فعالی از شعارهای ضد تروریستی استفاده و تأکید می‌کند که در صورت حمایت از اصلاحات، حملات تروریستی در ترکیه متوقف خواهد شد.

"امور گاژیف" کارشناس علمی موسسه شرق‌شناسی آکادمی علوم روسیه در گفتگو با «لنتارو» با اشاره به اینکه احتمالاً تعداد حملات از سوی مبارزین مسلح حزب کارگر کردستان ترکیه کاهش می‌یابد، افزود: «در صورت ایجاد نظام ریاست‌جمهوری در ترکیه، شکل نظام دولتی نیز تغییر خواهد یافت. اکنون ترکیه کشوری است که یکپارچه ادامه می‌شود، ولی امکان آن وجود دارد که با اصلاح قانون اساسی تمرکززدایی در کشور قوت گرفته و ارگانهای انتظامی محلی خودمختاری و استقلال بیشتری برای اقدامات خویش پیدا کرده و بدین ترتیب احتمالاً تمایل برای شرکت در اقدامات مسلحانه از سوی مخالفان کرد کاهش خواهد یافت.»

همانطور که نظرسنجی‌های اخیر نشان داده است، استدلال دولت از دید شهروندان ترکیه کاملاً قانع کننده است. بر اساس اطلاعات منتشره از سوی مرکز تحقیقات عینی، 62 درصد از سئوال شونده‌گان در 36 استان ترکیه اعلام کرده‌اند که به اصلاحات قانون اساسی رای مثبت خواهند داد، در حالی که برای تایید آن 51 درصد آراء کافی است. البته اگر مردم ترکیه در مخالفت با اجرای اصلاحات رای بدهند، این مسئله ضربه شدیدی به اعتبار حزب حاکم این کشور و متحدانش وارد خواهد نمود. بر اساس اظهارات مقامات آنکارا، در این صورت اجرای اصلاحات به زمان دورتری موکول خواهد شد و مذاکرات برای انجام انتخابات پیش از موعد پارلمانی ازسرگرفته خواهد شد. هرچند مخالفان دولت این اظهارات را باج گیری حکومت دانسته اند. گازیف معتقد است: «برای اینکه قانون اساسی بدون همه پرسی تغییر کند، حزب حاکم باید بتواند حمایت 365 نماینده مجلس را بدست آورد. فعلاً چنین چیزی ممکن نیست و به همین دلیل انتخابات پیش از موعد می تواند شرایط کرسیهای پارلمانی را به نفع حزب حاکم تغییر دهد.»